

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лу Лу

У статті розглядається сутність етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики та аналізуються особливості її формування засобами інтерактивних технологій.

Ключові слова: етнокультурна компетентність, інтерактивне навчання, навчальна дискусія.

В статье рассматривается сущность этнокультурной компетентности будущих учителей музыки, анализируются особенности ее формирования посредством использования интерактивных технологий.

Ключевые слова: этнокультурная компетентность, интерактивное обучение, учебная дискуссия.

THE FORMING OF ETHNOCULTURAL COMPETENCE USING INTERACTIVE TECHNOLOGIES

Lu Lu.

The article determines definition of ethnocultural competence, analyses peculiarities of forming it using interactive technologies.

Key words: ethnocultural competence, interactive education, educational discussion.

Формування етнокультурної компетентності майбутнього вчителя музики як один із напрямів духовного розвитку особистості представляє собою процес входження особистості в новий культурний простір, орієнтує її на вільний творчий розвиток в соціокультурному середовищі. Пізнання унікальності, неповторності кожної культури відбувається через самопізнання, самоактуалізацію особистості в результаті її саморозвитку і самоорганізації, а прагнення долучитися до скарбів світової культури дозволяє розглядати музичну культуру як систему суб'єктивних смислів і ціннісних орієнтацій.

Музична культура, як естетична категорія свідомості кожного етносу, акумулює смаки, схильності, інтереси народу, його світогляд, морально-етичні, історичні, філософські, художньо-естетичні погляди, ідеали, а також передові ідеї і особливості в масштабі всього людства.

Формування етнокультурної компетентності майбутніх вчителів музики в процесі музично-педагогічної освіти є інноваційним за своєю природою процесом, трансформує існуючі традиції і породжує нові культурні цінності, збагачуючи тим самим як суб'єктів освітнього процесу, так і сам освітній процес. Розробка та впровадження методики формування етнокультурної компетентності студентів забезпечує самоактуалізацію особистості в багатонаціональному полікультурному середовищі і особистісне самовизначення студентів.

Сучасні китайські дослідники в галузі педагогічних наук (Йі Юй Хуа, Сяо Су, Сяомань Чжу), розглядаючи тенденції удосконалення педагогічної освіти, наголошують на необхідності розробки педагогічних теорій і концепцій,

які інтегрували кращі національні традиції та сучасні методи китайського освіти з досвідом зарубіжних країн у галузі освіти

Актуальність даної проблеми визначається: необхідністю актуалізації особистісного фактора в сучасному освітньому середовищі, що сприяє саморозвитку і самоорганізації особистості в контексті мультикультурного соціуму; потребою майбутнього вчителя музики підготуватися до життєдіяльності і взаємодії з культурами різних народів на основі полікультурного діалогу.

Основними завданнями полікультурної гуманітарної освіти є:

- формування позитивних ціннісних орієнтацій студента по відношенню до культури свого народу;
- виховання почуття поваги до історії іншомовної культури;
- створення полікультурного середовища як основи взаємодії з представниками інших культур;
- формування вміння студента до особистісного культурного самовизначення.

В умовах глобалізації та розвитку інтеграційних процесів, характерних для сучасного суспільства, представники різних націй вступають у процес взаємодії. Проте питання етнокультурної свідомості людей та їхньої поваги до цінностей іншого народу є досить важливим у наш час. Тому, одним з основних завдань сучасної вищої школи є формування полікультурної компетентності студентів.

Метою статті є визначення сутності етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики та особливостей її формування засобами інтерактивних технологій.

Аналіз наукових досліджень засвідчив, що питанням етнокультурної компетентності займалися: В.Байденко, Б. Оскарсон [1], В. Бойченко [2], Л. Волик [4], В Свтух [5].

Проводячи аналіз досліджень проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх вчителів музики, можна помітити, що, незважаючи на значну кількість робіт, присвячених полікультурному вихованню та культурі міжнаціонального спілкування, питання формування етнокультурної компетентності студентів не досліджені в парадигмі особистісно зорієнтованої музично-педагогічної освіти. Результати теоретичного аналізу наукових праць і звернення до практики дозволили виявити ряд суперечностей між:

– високим рівнем розробленості концепцій гуманістичної особистісно орієнтованої освіти та відсутністю належної уваги до формування етнокультурної компетентності як процесу культурного саморозвитку особистості в сучасному мультикультурному суспільстві;

– об'єктивно існуючим полікультурним світовим освітнім простором і відсутністю цілеспрямовано організованої діяльності щодо формування етнокультурної компетентності студентів;

– реальними потребами суспільства в особистості, готовій до діалогу в полікультурному середовищі, і організацією педагогічного процесу у вищій школі, що не враховує можливості музично-педагогічної освіти у формуванні етнокультурної компетентності студентів.

Етнокультурну компетентність ми розглядаємо як складову системи ключових компетентностей майбутнього педагога, завданням якої є забезпечення

успішного входження студента у полікультурне середовище та його участь у міжкультурному діалозі. Етнокультурна компетентність трактується нами як загальна здатність до життєдіяльності в умовах поліетнічного та полікультурного суспільства, що ґрунтується на поєднанні особистісних якостей, синтезованих знаннях, уміннях і навичках позитивної міжкультурної взаємодії, здатність до адаптації в іншому культурному середовищі.

Формування етнокультурної компетентності студентів дає можливість створення умов для розвитку етнокультурної ідентичності та забезпечення готовності особистості майбутнього педагога до взаємодії з представниками полікультурного суспільства. Цей процес забезпечується лише в умовах цілісного педагогічного процесу, який включає в себе процес навчання, виховання та розвитку особистості.

Як вважає В.Євтух [5], процес формування етнокультурної компетентності має свою структуру, а саме:

- формування емоційної культури особистості студента у відповідному освітньому полікультурному середовищі, інтересу до представників інших культур, спрямованості на конструктивний діалог;
- формування культури знань стосовно сутності культур, різноманітності та особливостей субкультур, закономірностей міжкультурної комунікації, толерантності, культурної ідентичності;
- формування культури поведінки у полікультурному середовищі з урахуванням культурних особливостей учасників взаємодії, уміння відстоювати їхні ідеї, гідність та права; утверджувати та зберігати свою культурну самобутність, сприяння шанобливості до неї.

Процес формування етнокультурної компетентності повинен здійснюватися на основі таких принципів:

- принцип історико-культурної спрямованості, який передбачає розкриття обумовленості явищ минулого і теперішнього у питаннях національного мистецтва, звичаїв, традицій;
- принцип глобальності культурно-освітнього процесу, а саме розвиток світогляду, комунікативних особливостей особистості у сучасному світі;
- принцип полікультурної толерантності, який відображає механізм етнокультурної ідентифікації, та підкреслює багатогранність культур та самодостатній характер кожної з них.

Використання інтерактивних технологій у процесі формування етнокультурної компетентності студентів зумовлено новими завданнями, які поставлені перед системою освіти України: формування активної, діяльної, творчої, конкурентоспроможної особистості майбутнього педагога. Інтерактивні технології базуються на постійній взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Застосування інтерактивних технологій передбачає моделювання життєвих ситуацій, організацію рольових ігор та проблемне навчання. Інтерактивне навчання – спеціальна форма діяльності; це діалогове навчання, під час якого відбувається взаємодія викладача і студента [6, 14].

Сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що студент та викладач є рівноправними суб'єктами навчання. Процес навчання відбувається в комфортних умовах, де кожен студент може відчутти власну успішність та виявити інтелектуальних потенціал, що позитивно впливає на продуктивність на-

вчального процесу, цілісності розвитку особистості, гармонізації педагогічної діяльності. За інтерактивного навчання освітній процес організовується таким чином, що практично всі студенти виявляються залученими до процесу пізнання, при цьому кожний робить свій індивідуальний внесок у загальну справу. Обмін знаннями, ідеями, думками відбувається у доброзичливій атмосфері, в умовах взаємної підтримки усіх учасників цього процесу.

Інтерактивна діяльність на заняттях передбачає організацію такого діалогового спілкування, яке веде до взаєморозуміння, взаємодії, до спільного вирішення загальних, але важливих для кожного учасника завдань. Вона виключає домінування однієї думки над іншою. У ході діалогу відбувається процес розвитку критичного мислення студентів, аналіз усіх точок зору, приймання продуманих рішень. Для цього використовується індивідуальна, парна та групова робота, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, робота з документацією та іншими джерелами інформації, творчі завдання.

За О.Пометун та Л.Пироженко, існують такі види інтерактивних технологій [6]:

- технології колективно-групового навчання;
- технології кооперативного навчання;
- технології опрацювання дискусійних питань.

У процесі інтерактивного навчання можна виділити змістовий, процесуальний, мотиваційний та організаційний рівень. Так, змістовий рівень передбачає узагальнення навчального матеріалу. Мотиваційний – формування пізнавального інтересу до теми, постановка проблеми, обговорення та визначення навчальних завдань. Організаційний – процес оволодіння необхідними знаннями з тем та організація міжкультурного діалогу на процесуальному рівні.

Отже, виділяються такі методи інтерактивного навчання.

- *Пізнавальні* інтерактивні методи – це способи пізнавальної взаємодії учасників з метою отримання нових знань, їх систематизації, творчого вдосконалення умінь і навичок.

- *Мотиваційні* інтерактивні методи – це способи діалогічної взаємодії учасників навчального процесу, за допомогою яких кожен визначає власну позицію у ставленні до способів діяльності групи, окремих учасників, викладача, самого себе.

- *Регулятивні* інтерактивні методи – це способи, завдяки яким встановлюються та приймаються певні правила діалогічної взаємодії учасників навчання.

Дослідники О.Пометун та Л.Пироженко поділили інтерактивні методи навчання на чотири групи [6]: групове навчання, фронтальне, навчання у грі, навчання у дискусії. Групова навчальна діяльність – це форма організації навчання у малих групах студентів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації викладач керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Таке навчання відкриває для студентів можливості співпраці, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню ними вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь. До групового навчання можна віднести роботу в парах.

На нашу думку, у процесі формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики велика роль належить саме методу навчальної дис-

кусїї як важливому засобу пізнавальної діяльності студентів, адже він базується на основі обміну думок щодо певної проблеми. Метод дискусії є актуальним не тільки в практичному, але у виховному й розвивальному плані, тому що він сприяє формуванню логічного мислення, творчої фантазії, допомагає студенту вчитися обґрунтовувати власну точку зору, вміти стверджувати й відстоювати свою позицію, знаходити компроміси і спростовувати необґрунтовані або бездоказові думки [6, 31].

У структурі навчального процесу при застосуванні технологій інтерактивного навчання можна виділити наступні етапи:

- етап орієнтації: етап підготовки усіх учасників навчального процесу. Викладач пропонує тему заняття, повідомляє його мету та основні завдання, формулює навчальну проблему.

- етап проведення заняття: це етап вивчення матеріалу. Студенти збирають матеріал з теми, виділяють основну та додаткову інформацію, знаходять питання, які потребують уточнення, роблять необхідні консультації з викладачем. Потім відбувається процес обговорення та дискусії з поданої теми. Кожен студент відстоює власну точку зору і намагається аргументувати її.

- етап підбиття підсумків заняття. На цьому етапі відбувається аналіз, узагальнення та підбиття підсумків заняття.

Таким чином, можна зробити висновок, що формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики засобами інтерактивних технологій є важливим у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики. Умовами формування етнокультурної компетентності є усвідомлення національної культури і толерантне ставлення до цінностей іншого народу, виявлення їхніх спільних та відмінних рис. Цей процес повинен здійснюватися на основі принципів історико-культурної спрямованості, глобальності культурно-освітнього процесу та полікультурної толерантності. Застосовування інтерактивних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів музики носить гуманістичний характер і передбачає створення комфортних умов для реалізації художньо-творчого потенціалу студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Байденко В., Оскарсон Б. Базові навички (ключові компетенції) як інтегруючий чинник освітнього процесу // Профосвіта і особа фахівця.- М., 2002. – С. 22-25.

2. Бойченко В.В. Ідея полікультурності у змісті національної освіти // Науковий вісник Чернівецького університету: Педагогіка і психологія. – Вип. 177. – Чернівці: Рута, 2003. – №3 – 4. – С. 40-44.

3. Введенський В.Н. Компетентність педагога як важлива умова успішності його професійної діяльності // Інновації в освіті.-2003. -№4. - С. 21-23.

4. Герега Т. Інтерактивні методи на уроках // Завуч.- 2004. - №6. - С. 9-13.

5. Євтух В.Б. Концептуальні конструкти етносоціальних реалій: досвід трьохлітніх досліджень (три роки в НПУ ім. М.П. Драгоманова): монографія. Мін-во освіти і науки України, НПУ ім. М.П. Драгоманова. / Володимир Євтух. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2010. – 284 с.

6. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.- метод. посібник. – В.С.К., 2004. – 192 с.

7. Селевко Г.К. Педагогічні компетенції і компетентність // Сільська школа. - 2004. - №3. - С. 29-32

8. Юрій М.Ф. Етнологія: Навчальний посібник. – К.: Дакор, 2006. – 360 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТІСНОГО САМОСТВЕРДЖЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В СОЦІАЛЬНО- ЦІННІСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 371.135:008– 053.67

Безкоровайна О.В.

У статті розглядається теоретичний зміст і характерні особливості програмно-методичного забезпечення виховання культури особистісного самоствердження старшокласників як конкретної основи спроектованої технології цього процесу в освітньому навчальному закладі.

Ключові слова: культура особистісного самоствердження, програмно-методичне забезпечення, особистість старшокласника, соціально-ціннісна діяльність, концептуальна модель, технологія виховання.

В статье рассматривается теоретическое содержание и характерные особенности программно-методического обеспечения воспитания культуры личностного самоутверждения старшеклассников как конкретной основы спроектированной технологии этого процесса в образовательном учебном заведении.

Ключевые слова: культура личностного самоутверждения, программно-методическое обеспечение, личность старшеклассника, социально-ценностная деятельность, концептуальная модель, технология воспитания.

Theoretical contents and typical particularities the program and methodology ensuring of up-bringing the culture of personal self-affirmation of senior pupils as a concrete basis of projected technology of this process in educational establishment is considered in the article.

Key words: the culture of personal self-affirmation, the program and methodology ensuring, person of a senior pupil, social and valuable activity, conceptional model, the technology of education.

Проблема формування активної, гармонійної особистості, громадянина, здатного забезпечити прогрес нації, висувається на перший план сучасного світорозуміння і свідчить про величезні перетворення життя суспільства. В основу побудови виховання культури особистісного самоствердження в ранньому юнацькому віці покладено єдність складових категоріальних компонентів системи: «людина», «індивід», «особистість», «суб'єкт», «індивідуальність», філософсько—культурологічні, психолого—педагогічні концептуальні підходи.